

Liga Apărării Drepturilor Omului din Moldova
League for Defence of Human Rights of Moldova

coaliția 2009

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

LIGA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI DIN MOLDOVA - LADOM

RAPORT IY

PRIVIND MONITORIZAREA PROCESULUI ELECTORAL

ALEGERILE PARLAMENTARE ANTICIPATE DIN 29 IULIE 2009

Acest Raport este realizat în cadrul proiectului **Suport Electoral pentru Moldova**, finanțat de Uniunea Europeană, cofinanțat și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Activitățile de observare a alegerilor parlamentare anticipate, efectuate de LADOM, sunt cofinanțate de Misiunea OSCE în Moldova, precum și de Fundația Eurasia, din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi), Ambasada Britanică la Chișinău/Fondul pentru Programe Strategice și Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Conținutul acestui Raport este responsabilitatea exclusivă a LADOM și în nici un caz nu poate fi tratat ca reflectare a opiniilor Uniunii Europene, PNUD, OSCE, Fundației Eurasia, Sida, Ambasadei Britanice sau USAID.

INTRODUCERE

Prezentul Raport reflectă situația electorală din Moldova în ziua alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie 2009. Acesta este al IV -lea Raport de monitorizare a alegerilor parlamentare anticipate, realizat de LADOM în cadrul Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte – Coaliția 2009 și este o continuitate firească a proiectului „Observarea alegerilor parlamentare 2009”. LADOM s-a bazat pe misiunile anterioare de monitorizare a alegerilor, misiuni desfășurate atât în Republica Moldova cât și în țările din regiune. Experiența observării alegerilor din ziua de 5 aprilie 2009 fiind de un mare folos pentru consolidarea efortului de observare a tuturor proceselor electorale și contribuind la prevenirea posibilelor scheme de fraudare a alegerilor.

Informația prezentată este colectată prin observare directă de o rețea națională de 4 coordonatori regionali, 62 de observatori pe termen lung și 1832 de observatori pe termen scurt, amplasați în localitățile din toate raioanele republicii. Observatorii sunt acreditați în mod corespunzător de Comisia Electorală Centrală. Procesul de monitorizare este desfășurat în conformitate cu prevederile Codului Electoral al Republicii Moldova, Codului de Conduită al Observatorului LADOM și în conformitate cu standardele internaționale în domeniul observării alegerilor.

Concluziile și recomandările din acest Raport sunt formulate cu bună credință și sunt prezentate în spiritul unei cooperări profesionale cu toate părțile interesate în edificarea unui proces electoral transparent și corect în Republica Moldova.

SUMAR EXECUTIV

Prin efortul de monitorizare LADOM, raportul de observare a procesului electoral din ziua de 29 iulie 2009 ne demonstrează că ziua alegerilor a fost marcată de un activism și un interes deosebit din partea alegătorilor. Aceștia s-au prezentat masiv la alegeri, peste 58%, în pofida tuturor impedimentelor create: organizarea alegerilor într-o zi de lucru, lipsa de condiții pentru facilitarea dreptului de vot al cetățenilor din străinătate, studenților și alegătorilor din stînga Nistrului etc.

În ziua alegerilor alegătorii s-au arătat motivați de necesitatea asigurării unui proces electoral liber și corect, la realizarea căruia au contribuit din plin. Sesizările și contestațiile depuse de către alegători au sensibilizat organizațiile obștești antrenate în observarea alegerilor, precum și organele electorale, spre a examina cu maximă responsabilitate toate cazurile de încălcări și abateri de la legislația electorală. Deși problemele cu care s-au confruntat actorii implicați în procesul electoral au fost soluționate de organele electorale în majoritatea cazurilor în mod competent și în termeni utili, ele și-au lăsat totuși amprenta asupra corectitudinii procesului electoral.

Listele electorale imperfecte au generat în ziua alegerilor diverse probleme, mulți alegători au fost indignați de faptul că dacă la 5 aprilie au fost înscriși în listele electorale, după perfectarea listelor pentru alegerile din 29 iulie 2009 aceștia nu s-au mai regăsit printre alegători. Prezența în listele electorale a unor alegători înscriși eronat, a persoanelor decedate, înscrierea repetată a unuia și același alegător, precum și alte erori și abateri au constituit obiectul unor numeroase sesizări și contestații din partea alegătorilor și a observatorilor în ziua alegerilor.

Îngrădirea dreptului de vot al unor alegători de către birourile electorale ne demonstrează imperfecțiunea procedurilor electorale, asupra cărora urmează să se mai intervină. Influențarea alegătorilor de către membrii birourilor electorale, precum și permiterea de a se vota, în unele cazuri, cu mai multe buletine de vot ne demonstrează că modalitatea de formare a birourilor electorale nu exclude părtinirea politică a membrilor săi.

Agitația electorală și coruperea alegătorilor în ziua votării nu a fost o excepție, precum nu a fost o excepție și intimidarea observatorilor pentru faptul că aceștia au sesizat neregulile din ziua votării. Prestația organelor electorale la nivelul CEC este bună, însă la nivelul birourilor electorale lasă mult de dorit. Despre aceasta ne vorbesc multiplele contestații depuse de alegători, concurenți electorali și observatori. Numărarea paralelă a voturilor, de asemenea, a scos în evidență un șir de curențe ale prestațiilor realizate de birourile electorale în cadrul administrării alegerilor în ziua votării.

Luînd în considerație încălcările, neregulile și abaterile de la legislația electorală și reiterînd principiile de organizare și desfășurare a unor alegeri libere și corecte, LADOM apreciază alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie 2009 ca fiind parțial corecte, de asemenea, luînd în calcul dificultățile cu care s-au confruntat unele categorii de alegători în exercitarea dreptului de vot, le apreciază ca fiind și parțial libere.

CONSTATĂRI

Constatările din prezentul raport sunt formulate și generalizate în baza unor situații concrete, înregistrate de observatorii LADOM în procesul de monitorizare a alegerilor în ziua de 29 iulie 2009. Lista încălcărilor și neregulilor înregistrate de observatorii LADOM se anexează la prezentul raport.

Prezența alegătorilor la votare

Ziua alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie 2009 a fost marcată de un activism și un interes deosebit al alegătorilor față de acest proces democratic. Se pare că alegătorii au înțeles că responsabilitatea de transfer al puterii către Parlament le revine lor, în acest context prezentându-se masiv (peste 58%) la urne. În ziua alegerilor alegătorii s-au arătat motivați de necesitatea asigurării unui proces electoral liber și corect. Sesizările și contestațiile depuse de către alegători au sensibilizat organizațiile obștești antrenate în observarea alegerilor, precum și organele electorale, spre a examina cu maximă responsabilitate toate cazurile de încălcări și abateri de la legislația electorală. Deși problemele cu care s-au confruntat actorii implicați în procesul electoral au fost soluționate în majoritatea lor de organele electorale în mod competent și în termeni utili, ele și-au lăsat totuși amprenta asupra corectitudinii procesului electoral.

Listele electorale

Liistele electorale imperfecte au constituit obiectul sesizării opiniei publice în majoritatea rapoartelor LADOM. Organelor electorale l-i s-a oferit întreg spriginul echipei LADOM, care era gata să depună eforturi alături de birourile electorale pentru evaluarea listelor electorale. Cu regret, organele electorale nu numai ca au respins ajutorul oferit de echipa LADOM, în cele mai multe cazuri au avut un comportament neprietenos față de acest proces, interzicând observatorilor copierea listelor electorale și scoaterea lor din incinta secțiilor de votare.

Drept consecința, imperfecțiunea listelor electorale a creat cele mai multe probleme în ziua alegerilor. Alegătorii s-au arătat nemulțumiți de faptul că nu se regăseau în listele electorale, iar unii dintre ei au refuzat chiar să voteze, pe motiv ca au fost excluși din listele în care se regăseau în cadrul alegerilor din aprilie. Ingrijorarea observatorilor și suspiciunile reprezentanților concurenților electorali au fost alimentate continuu de multiple prezențe în listele electorale a persoanelor cu domiciliul din perimetrul altor secții de votare, includerea aceluiși alegător de mai multe ori într-o listă electorală sau în liste electorale diferite, de asemenea, a persoanelor decedate, precum și alte erori și nereguli.

Ingrădirea dreptului de vot al alegătorilor

Unii alegători au fost limitați în exercitarea dreptului de vot pentru ca nu au fost incluși în listele electorale, iar alții, venind la secția de votare, au constatat faptul ca în dreptul numelor lor exista deja o semnătură. În alte cazuri, membrii familiei au votat unul în locul altuia. S-au înregistrat multiple cazuri când studenților cu viza de reședință expirată nu l-i s-a permis să voteze în localitatea de domiciliu etc.

Influențarea alegătorilor și votarea cu mai multe buletine de vot

Unii membri ai birourilor electorale sugerau alegătorilor pentru cine trebuie să voteze, iar alți alegători au primit mai multe buletine pe care le-au introdus în urna de vot.

Agitația electorală și coruperea alegătorilor

Agitația electorală în ziua alegerilor și oferirea de recompense alegătorilor pentru votarea unui anumit concurent electoral nu a fost o excepție în ziua votării. Reprezentanții concurenților electorali au utilizat diverse metode pentru a determina alegătorii să voteze un anumit concurent electoral, începând de la prezența însemnelor, fanioanelor, hainelor sau a altor elemente care identifică concurentul electoral, pînă la oferirea de cadouri sau bani alegătorilor.

Intimidarea observatorilor

Unii dintre observatori au fost intimidati de președinții birourilor electorale, membrii BE sau reprezentantii concurenților electorali pe motiv ca acestia sesizau încălcarile comise în secția de votare. Mai mulți observatori au fost limitați în dreptul de a observa liber toate operațiunile electorale, interzicându-li-se să se deplaseze în interiorul secției de votare.

Votarea fără actele de identitate cuvenite sau fără aplicarea stampilei

Mai mulți alegători au fost admiși să voteze la secțiile de votare cu acte de identitate inadecvate sau cu copia actelor de identitate. Observatorii LADOM au constatat un șir de cazuri când alegătorilor nu li s-a aplicat în actul de identitate stampila "alegeri 29.07.2009", pe motiv ca aceștia nu doreau să le fie aplicată această stampilă.

ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Prestația organelor electorale

Comisia Electorală Centrală în ziua alegerilor a avut o prestație bună. Aceasta a supravegheat modul de desfășurare și administrare a alegerilor, oferit de către organele electorale inferioare și a acordat asistența solicitată de acestea. Poziția unor membri ai CEC pe marginea modului de observare a alegerilor de către observatori a contribuit la intimidarea observatorilor și a generat mai multe contestații. Astfel, observatorii au fost obligați de unii președinți ai secțiilor de votare să observe procesul electoral dintr-un anumit loc, fiindu-le interzis să se deplaseze prin secția de votare.

Cu referire la transparența activității CEC, este de menționat că în ziua alegerilor au fost respectate termenele de transmitere a rezultatelor alegerilor din 29 iulie 2009 de la birourile electorale ale secțiilor de votare către CEC. Informația parvenită la CEC pe parcursul zilei și a nopții de după alegeri, cu referire la numărul de participare a alegătorilor la votare, la rezultatele preliminare ale alegerilor pentru fiecare concurent electoral, precum și procesele verbale ale secțiilor de votare au devenit accesibile pentru toți doritorii, fiind scanate și plasate pe pagina web a CEC.

Birourile electorale

Prestația birourilor electorale în ziua alegerilor a înregistrat serioase lacune. Un șir de secții de votare au fost amenajate astfel încât cabinetele de vot erau slab iluminate, urnele nu aveau un aspect estetic sau puteau fi ajunse peste geam etc. La secțiile de votare s-au admis aglomerații, s-au format cozi, ceea ce a generat uneori haos. În procesul de votare și administrare a alegerilor au fost admise un șir de încălcări. Chiar de la deschiderea secțiilor de votare, unele birouri electorale au uitat să introducă procesul verbal în urna de vot, au permis votarea multiplă sau cu acte de identitate neconforme, au îngăduit drepturile electorale ale alegătorilor etc.

Un șir de secții de votare au întocmit procese verbale cu diverse forme de încălcări și erori.

Concurenții electorali

În ziua alegerilor reprezentanții concurenților electorali, în general, au avut un comportament agreabil și tolerant. Însă unii reprezentanți ai acestora au admis un șir de încălcări manifestate prin agitație electorală, influențarea alegătorilor sau coruperea acestora. Organelor electorale le-au fost adresate multiple contestații pe marginea neregulilor și încălcărilor depistate.

Contestații

Multiplele contestații au fost administrate de organele electorale, în mare parte, în conformitate cu legislația electorală. Contestațiile au vizat procesul electoral în partea ce ține de modul de organizare și administrare a procesului de votare, prezența alegătorilor în listele electorale, îngădirea drepturilor alegătorilor, votarea frauduloasă în locul altor persoane, votarea cu acte nepermise sau cu copia actelor de identitate etc.

Contestațiile au fost examinate de birourile electorale, consiliile electorale de circumscripție, Comisia Electorală Centrală și instanțele judecătorești. Deciziile luate de aceste autorități în majoritatea cazurilor au soluționat problemele abordate și au satisfăcut contestatarii.

NUMĂRAREA PARALELĂ A VOTURILOR

LADOM, avînd suportul a peste 2000 de observatori implicați în procesul de observare a modului de desfășurare a alegerilor, a efectuat numărarea paralelă a voturilor exprimate în majoritatea secțiilor de votare, cu excepția a 83 secții din țară și secțiile de votare din străinătate.

Astfel, LADOM a concentrat informația parvenită de la 1879 secții de votare într-o bază de date. După agregare, repartitia voturilor valabile pe concurenți electorali se prezintă conform graficului anexat la prezentul raport.

La analiza circulației buletinelor de vot pe parcursul votării în fiecare din cele 1879 secții de votare au fost depistate mai multe erori, care pot fi sau nu considerate încălcări. Astfel, în 23 secții de votare au participat la votare mai mulți alegători decît au primit buletine de vot. În 6 secții de votare au primit buletine de vot mai mulți votanți decît alegătorii incluși în listă. În 145 de secții de votare au fost introduse în urnă buletine fără votanți (adică numărul total al participanților e mai mic decît buletinele din urnă). În 153 secții de votare au fost aduse buletine din afară (adică numărul buletinelor recepționate de biroul secției de votare de la CER este mai mic decît suma buletinelor rămase neutilizate și cele înmîinate alegătorilor). În 71 secții de votare au fost sustrate buletine de vot (adică numărul buletinelor recepționate de biroul secției de votare de la CER este mai mare decît suma buletinelor înmîinate alegătorilor și numărul buletinelor rămase neutilizate). Unele erori pot să apară datorită lipsei de informație, deoarece nu toate procesele verbale primite sunt completate integral. Erorile au fost comise, în principal, de birourile secțiilor de votare. Cazurile depistate vor fi raportate CEC și verificate minuțios de către LADOM.

Rezultatele numărării paralele a voturilor atestă că concurenții electorali au obținut următoarele rezultate:

1. PCRM – 45,18%;
2. PPCD – 1,94 %;
3. AMN – 7,42%;
4. PL – 14,17%;
5. PLDM – 16,31%;
6. PDM – 12,67%;
7. PSD – 1,9%;
8. PEAV – 0,41%.

CONCLUZII

Ținînd cont de tendințele negative și încălcările comise în procesul electoral, care au fost depistate de observatorii LADOM și reflectate în prezentul raport și în rapoartele precedente și reiterînd principiile care stau la baza unor alegeri libere și corecte¹, LADOM consideră că alegerile parlamentare din 29 iulie 2009, **au fost parțial corecte**. Ținînd cont de dificultățile cu care s-au confruntat alegătorii din stînga Nistrului, cetățenii aflați peste hotare și studenții în ce privește exercitarea dreptului de vot, alegerile **au fost parțial libere**.

Luîndu-se în calcul faptul că, potrivit prevederilor art.62 și 135 din Constituție, Curtea Constituțională este unica autoritate care confirmă rezultatele alegerilor și se pronunță asupra validării sau invalidării alegerilor parlamentare, considerăm necesar ca în cadrul acestui important proces de legalizare a procesului de transfer al puterii de la popor către Parlament să fie atenționate organele electorale, concurenții electorali, autoritățile publice și instituțiile mass-media cu referire la necesitatea respectării necondiționate a tuturor normelor și standardelor în

---

1 Conform Codului bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția pentru democrație prin drept a Consiliului Europei, adoptat în 2002 și a Documentului Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței pentru dimensiunea umană a OSCE din 29 iunie 1990, la care Republica Moldova a aderat la 10 decembrie 1991.

materie electorală, în scopul asigurării unui proces electoral liber și corect.